

Юрій Мефодійович Ковальчук,

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник відділу
діагностики обдарованості,
Інститут обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-6686-3579>

УДК 159.9.07

DOI: [https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1\(96\)-08](https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1(96)-08)

ГІФТОАВТОХТОНИ: МІСІЯ ШЛЯХУ ВДОСКОНАЛЕННЯ І ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПОСТУПУ (частина 2)

Анотація.

У статті представлено спробу концептуального аналізу походження, становлення та продуктивної ролі феномена обдарованості як чинника розвитку людського суспільства. Її призначення полягає в тому, щоб на основі використання ознак спільних видових здібностей і властивостей і неповторних, індивідуальних ознак здібностей і властивостей створювати такі версії їх асоціації, що стають інструментами продукування нових оригінальних засобів існування, які відкривають можливість вдосконалення не лише способів адаптації, а й способів і форм розвитку альтернативного природного культурного середовища та інноваційних форм поведінки людини в такому середовищі – креативної конструктивної поведінки. Перфектотонія і інноваційність – визначальні критерії ідентифікації рівнів можливостей ефективності креативної конструктивної поведінки людини. Однією з умов відданості цій стратегії у процесі еволюції і розвитку є умова відповідності обдарованих індивідів самим собі, їх автентичність. Значущою характеристикою гіфтологічно автентичних індивідів, яким органічно властива внутрішня спрямованість орієнтації відповідності, є те, що вони ідентифікують відповідність діяльності собі, своїй обдарованості, а не себе і своєї обдарованості діяльності, її вимогам і умовам здійснення. Чинниками самовизначення в цьому випадку є критерії та показники внутрішнього стану ресурсів власної самобутності і обдарованості, а також їх усвідомлення та переживання. Гіфтологічна автентичність як вираження внутрішньої спрямованості орієнтації відповідності зумовлює виникнення і розвиток в індивіда тенденції суб'єктного (особистісно-когнітивно-емоційного) оцінювання існуючих стандартів устрою, діяльності і поведінки з позиції своїх власних внутрішніх критеріїв їх доцільності, довершеності та цінності.

Ключові слова: обдарованість, гіфтоавтохтони, гіфтоалохтони, автентичність, ідентичність, індивідуальність, генофеном автентичності, перфектотонія, інноваційна активність, креативна поведінка.

Призначення такої спеціальної системи психіки, як обдарованість, полягає в продукуванні засобів, яких не було на попередньому етапі існування, нові засоби. У зіставленні з засобами, які були створені на попередньому етапі існування і виконували відповідні завдання, нові засоби – це оригінальні засоби. Первинний аспект поняття оригінальності має зв'язок із семантичним контекстом, який утворюють значення: «те, чого не було раніше», «те, що не повторює раніше створене», «те, що є неповторним», «те, що є новим або містить елементи нового».

Отже, призначення механізму обдарованості полягає в тому, щоб продукувати оригінальні засоби існування. Але як відбувається продукування оригінальних засобів? Продукування оригінальних засобів з допомогою психологічних механізмів конструктивності, насамперед обдарованості вимагає відповідних психологічних

умов. До основних у їх сукупності належать такі умови:

– психологічна умова зумовленої індивідуальною архітектонікою його видових і особистих властивостей загальної конструктивної налаштованості індивіда. Загальна конструктивна налаштованість – нормальний вияв природи людини, вона є природженою і властива більшості представників виду. Виявляється в загальній чутливості до конструктивності в найширшому діапазоні її феноменології (від біологічних форм до форм штучно створених об'єктів за алгоритмами природних естетичних пропорцій), а також у присутності в системі спонукань імпульсів конструктивної активності у континуумі від біологічних до культуральних форм;

– психологічна умова актуалізації та застосування внутрішньої орієнтації відношення відповідності, гіфтологічного інтернального локусу

контролю як її стрижня та зорієнтованості на себе. Зорієнтованість на себе зумовлена необхідністю генерування конструктивної ініціації як власного генерованого чинниками внутрішньої організації акту опертя на сили своїх здібностей і потенціалу. Така ініціація – важливий акт, адже він кладе початок задіюванню власних ресурсів для вирішення завдання і відмови від можливості використання чужих ресурсів. Трансформація ініціацій внаслідок їх повторного генерування в ініціативність відіграє роль чинника, який чинить значний вплив як на розвиток креативних здібностей і властивостей індивіда чи спільноти, так і на розвиток їх гіфтологічної самостійності і самодостатності, які належать до головних показників обдарованості індивіда;

– психологічна умова використання для продукування оригінальних засобів власних ресурсів здібностей і властивостей, оскільки для цього неможливо використати ресурси іншого індивіда. Це пояснюється тим, що коли б це було можливим, то ми б отримали не оригінальний продукт, тобто продукт, характеристики якого відповідають особливостям здібностей і властивостей даного індивіда, а продукт, який відповідає здібностям і властивостям іншого індивіда, а отже, неавтентичний продукт, тобто продукт, який не є відбитком здібностей і властивостей ініціатора креативного акту, а продукт, який є симулякром, імітацією оригінальності і автентичності.

Бути оригінальною, неповторною, самобутньою – природжена властивість людини, нормальний біологічний імпульс. Однак внаслідок неминучої необхідності засвоєння культурних форм існування, вироблених суспільством до того, як людина народилася, у процесі пізнання цих форм і навчання способам підпорядковувати їм свою активність відбувається поступове розчинення первинного згустку цієї властивості речовинами культурних форм існування. Результатом змішування елементів самобутності та культури поведінки є утворення гібридного конструкта. Ступінь самобутності, чи точніше її частка у цьому конструкті у кожного індивіда різна. У вимірі типологічної діагностичної оцінки частка самобутності в цій психологічній асоціації елементів є більшою в обдарованих індивідів. Можна припустити, що саме та обставина, що компонент самобутності є провідним у конструкті асоціації властивостей індивіда, він зберігає здатність до самобутнього функціонування, частиною якого є гіфтологічне внутрішнє функціонування та поведінка. Таке функціонування і поведінка відповідає критеріям автентичності.

Нові оригінальні феномени – артефакти і наративи – мають високу ціну в культурному середовищі. Розвиток і функціональне використання здатності людини їх генерування забезпечують у структурі психологічної організації індивіда меха-

нізми інноваційної активності. Проте самої новизни генерованого способу реактивної поведінки в екстремальній ситуації для успішного розв'язання проблеми виживання недостатньо. Вирішення завдань для розв'язання цієї проблеми вимагає, щоб створюваний спосіб був не лише новим, а й якомога більш точно відповідав умовам ситуації і забезпечував якомога більш точну відповідь. Механізми оновлення породжують таку універсальну форму руху, як розвиток. Органічною складовою частиною розвитку постає феномен вдосконалення. Вдосконалення або перфектотонія – фундаментальна властивість усього живого. Функцію механізму забезпечення вдосконалення в природі виконує механізм природного відбору. Вдосконалення відіграє особливо важливу роль у житті людини. Механізмом, що забезпечує тенденцію вдосконалення в поведінці людини, є механізм здібностей високого ступеня інноваційної ефективності і продуктивності – обдарованості. Саме механізм обдарованості продукує ті нові феномени, артефакти і наративи, які є необхідними для вдосконалення – підтримки тенденцій збереження порядку, його розвитку і поліпшення.

Це стає можливим за умови, що конструкт генерованого в екстремальній ситуації способу відповіді був вибудований за алгоритмами таких пропорцій співвідношення його елементів, які роблять відповідь найбільш ефективною. Найбільш ефективний конструкт способу дій і поведінки дорівнює найбільш ефективному результату, а найбільш ефективний результат – ефектам найвищого ступеня досконалості.

Що забезпечує можливість генерування не лише нових, а й досконалих феноменів? Це передбачає існування у сфері моделей креативних пропорцій внутрішньо-функціональної геометрії поведінки людини фундаментальної генетичної програми алгоритмів оптимального креативного розподілу і асоціації елементів. Функцію такої програми виконує конструкт золотого перетину. Він утворює ядро сфери моделей креативних пропорцій внутрішньо-функціональної геометрії поведінки людини і функціонально виконує роль матриці.

Отже, походження феномена досконалості пов'язано з виміром явищ ефективності. Прагнення до більшої ефективності водночас – прагнення до довершеності, досконалості. Це глибина характеристика людини. Саме вона зробила її більш конкурентоздатною, ніж представники інших біологічних видів, зокрема приматів. Перфектотонія, а не лише високий рівень сексуальності, як вважають деякі дослідники, надала переваги в адаптації та еволюції. Не лише новий спосіб, а й водночас більш досконалий, перфектний спосіб став одним із визначальних чинників виживання і розвитку виду. З позиції цієї реальності характеристик людини – не лише гомо

фабер, але й гомо перфектус. Перфектотонія – первинна і найбільш автентична характеристика людини. Перфектотонія і інноваційність – визначальні критерії ідентифікації рівнів можливостей ефективності її креативної поведінки. Водночас перфектотонія і інноваційність – це базові компоненти структури обдарованості, фундаментальне функціональне призначення якої – забезпечити використання і дотримання людиною стратегії «Іти шляхом вдосконалення». Одне з побоювань і застережень Е. Шредінгера: не звернути зі шляху вдосконалення [7].

За яких умов людство має шанс не звернути з цього шляху? Однією з перших серед цих умов є відповідність обдарованих індивідів самим собі, їхня автентичність. Автентичність обдарованості укорінена в закономірностях механізмів здійснення людиною свого існування. До головних зпоміж них належить механізм розвитку способу існування. Закономірність, яка детермінує його роботу, полягає в тому, що найбільш ефективним способом існування індивіда є спосіб, який визначається структурою асоціації його здібностей і властивостей. У цьому сенсі структура його способу існування має бути ідентичною структурі асоціації його здібностей і властивостей. Первинним чинником розбудови індивідом способу свого існування є його індивідуальність, що формується внаслідок складного процесу поєднання елементів психофізіологічної природи індивіда в їх неповторну структурну конфігурацію. Під впливом утвореної структури індивідуальності індивід вдається до створення відповідного індивідуальності способу свого існування. Проте на цей процес впливає значна кількість чинників природного і суспільного середовища, унаслідок чого індивіду важко домогтися відповідності структури способу існування структурі його індивідуальності. Ця обставина зумовлює виникнення складного процесу відбору здібностей і властивостей індивіда як процесу боротьби за автентичний спосіб існування на основі структури своєї індивідуальності в контексті умов структури чинників природно-суспільного середовища, значна частина яких не відповідає його прагненню до чистоти автентичного способу існування і створює для нього на цьому шляху перешкоди того чи іншого ступеня складності.

Мети віднайдення відповідності між структурами своєї індивідуальності та структурою умов середовища індивід досягає шляхом генерування в різних формах своєї активності передумов утворення «компромісної» структури асоціації його здібностей і властивостей, що свідчить про його адаптацію до середовища ціною втрати частини власної індивідуальності. Індивіди, у структурі індивідуальності яких містяться здібності з високим потенціалом продуктивності, тобто обдаровані індивіди, відзначаються зазвичай більш

високим ступенем резистентності до деструктивних щодо їхньої індивідуальності чинників середовища і більш вираженою здатністю вести боротьбу за свою автентичність. Однією з таких форм є відстоювання тих здібностей, які для них мають пріоритетне значення за критерієм високого ступеня їх продуктивності та креативного потенціалу. У результаті надання таким здібностям статусу пріоритетних вони піддаються процесу персоналізації і стають компонентами, що утворюють структуру асоціації здібностей індивіда, визначають її предметну спрямованість, специфічність і профіль. Механізм персоналізації – центральний механізм утворення і функціонування автентичності як психологічного феномена. Саме цей механізм забезпечує інтеграцію всіх елементів пропріоресурсів людини у її ідентичність як асоціативну цілісність. Механізм персоналізації працює за принципом «Це – моє, а отже, це – Я». За цим принципом здійснюється імплементація у систему пропріоресурсів і на наступній стадії – у систему ідентичності ресурсів, що утворюють конструкт обдарованості. Ці асоціативні процеси відіграють роль визначального чинника розвитку, експресії та втілення обдарованості. Сприймати імпульси і акти вияву обдарованості, її розвитку і втілення у продукування артефактів і наративів стає можливим лише тоді, коли обдарованість персоналізується і стає органічною частиною системи, яку віддзеркалює формула «Це моє – це частина мене – це Я».

Утворення такої структури асоціації здібностей і властивостей індивіда приводять до перебудови структури способу його існування і приведення його у відповідність до структури своєї індивідуальності як домінуючого у структурі існування компонента. Структура асоціації здібностей і властивостей індивіда в результаті його боротьби за автентичність починає відповідати структурі способу існування та структурі індивідуальності. Досягнення індивідом такої врівноваженості зумовлює утворення активного структурно-функціонального контексту його життєдіяльності в єдності її внутрішнього і зовнішнього вимірів. Активний структурно-функціональний контекст набуває статусу важливого чинника розвитку та функціонування такої специфічної асоціації здібностей і властивостей, як обдарованість. Вона стає вираженням і відображенням явища структурної відповідності внутрішнього і зовнішнього вимірів існування обдарованого індивіда, яку можна назвати феноменом гіфтологічної структурної відповідності. Її наявність дорівнює найвищому ступеню автентичності обдарованості, що зазвичай характерний для найвишого ступеня розвитку і продуктивності обдарованості (геніальність). На такому рівні функціонування обдарованості структура асоціації здібностей відповідає структурі способу існування, а структура

способу існування – структурі індивідуальності. Це найвищий рівень автентичності, якого може досягти обдарований індивід.

Однак наявність гіфтологічної структурної відповідності не вирішує до кінця проблеми ідентифікації обдарованості. Вона продовжує зберігати свою актуальність у ситуаціях, коли має місце необхідність розпізнавання здібностей більш низького ступеня розвитку, аніж ступінь розвитку здібностей, який ідентифікують з допомогою поняття обдарованості, а також різних рівнів вираженості обдарованості.

Чим зумовлені більш низькі ступені розвитку здібностей і обдарованості: структурою індивідуальності чи структурою способу існування? Найчастіше це зумовлено невідповідністю структури способу існування структурі індивідуальності, тобто коли структура способу існування є неавтентичною. Це закономірно, адже спосіб існування – це не лише свідомі дії дотримання своєї стратегії здійснення життя, а й контекст усіх умов, у яких це життя здійснюється, у яких індивід живе. У його способі існування присутній не лише чинник його індивідуальності, а й величезна кількість суспільних і культурних чинників, які можуть нейтралізувати, заблокувати чи стимулювати вираження індивідуальності. Важливим регулятором функціонування індивіда в контексті сукупності цих чинників і його способу поведінки є механізм ідентифікації. Саме він забезпечує для індивіда можливість свободи вибору та фільтрації впливів із метою досягнення відповідності структури свого способу життя структурі своєї індивідуальності, а отже, своєї автентичності загалом. Така дія механізму ідентифікації поширюється і на систему його здібностей і властивостей.

Завдання вивчення автентичності як чинника розвитку і втілення обдарованості полягає у виявленні параметрів відповідності та невідповідності внутрішнього і зовнішнього її вимірів, наявності чи відсутності асоціативного зв'язку між обдарованістю і ідентичністю індивіда, тобто того, чи ідентифікує він себе з реальною або уявною своєю обдарованістю і в кінцевому результаті – у забезпеченні можливості достовірної ідентифікації та діагностичної оцінки обдарованості. Це важлива для ідентифікації і діагностичної оцінки інформація. За наявності ознак обдарованості можливі два варіанти: індивід ідентифікує себе з обдарованістю чи він не ідентифікує себе з нею. У першому випадку його можна кваліфікувати як автентичного, що дає підстави для констатації факту наявності сприятливих для розвитку і втілення обдарованості внутрішніх умов, а також – його адекватності та психічного здоров'я. У другому випадку його варто ідентифікувати як неадекватного і констатувати факт відсутності сприятливих для розвитку та втілення обдаро-

ваності внутрішніх умов, а також – неадекватності індивіда і відсутності або знижений рівень психічного здоров'я. У цьому випадку подальша діагностична робота має полягати в з'ясуванні причин відсутності асоціації між обдарованістю та ідентичністю.

Необхідність запровадження в практику діагностики обдарованості критерію та параметру автентичності зумовлена також реальністю існування в суспільстві субкультури і поведінкової тенденції симулякрії обдарованості.

Запровадження параметра автентичності в процесі діагностики обдарованості надає можливість диференціювати показники успішності діяльності, які є результатом використання ресурсів продуктивної конфігурації асоціації здібностей індивіда, його обдарованості, і показники успішності діяльності, форми яких генеруються індивідом внаслідок тиску адаптивних та/або конформістських спонукань, прагнення відповідати формальним вимогам діяльності та соціально прийнятним і схвалюваним критеріям і показникам відповідності цим вимогам. Таке малопомітне для зовнішнього спостереження, але суттєве з позиції критерію оригінальності результатів гіфтологічної поведінки глибинне спонукальне зрушення здійснюється під впливом дії механізму вибору спрямованості орієнтації відповідності.

Феноменологія дії механізму виявляє внутрішню та зовнішню спрямованість орієнтації відповідності. Внутрішня спрямованість орієнтації відповідності характеризується застосуванням стратегії ідентифікації себе зі своїми здібностями, властивостями, особливостями світосприйняття і відповідності їм. Це зумовлює дотримання стійкого прагнення зберегти власну самобутність, себе як ідентичність, свою обдарованість як її частину в контекстах тиску вимог суспільного життя і діяльності навіть ціною втрати матеріально-фінансової, статусної та інших аспектів безпеки. Діагностично значущою характеристикою гіфтологічно автентичних індивідів, яким органічно властива внутрішня спрямованість орієнтації відповідності, є те, що вони ідентифікують відповідність діяльності собі, своїй обдарованості, а не себе і своєї обдарованості діяльності, її вимогам і умовам здійснення. Чинниками самовизначення в цьому випадку є критерії і показники внутрішнього стану ресурсів власної самобутності та обдарованості, а також їх усвідомлення та переживання. Гіфтологічна автентичність як вираження внутрішньої спрямованості орієнтації відповідності зумовлює виникнення та розвиток у індивіда тенденції суб'єктного (особистісно-когнітивно-емоційного) оцінювання наявних стандартів діяльності і поведінки з позиції своїх власних внутрішніх критеріїв їх доцільності, довершеності та цінності. У процесі такого виду рефлексії він здійснює реверсивну проєкцію особливостей і умов діяль-

ності на систему своєї автентичності, провідним конструктором якої є асоціація здібностей і властивостей високого ступеня продуктивності. У разі відповідності виду діяльності, особливостей й умов її здійснення критеріям сформованої асоціації здібностей і властивостей індивіда, а отже, виникнення резонансу між ними, він санкціонує інтеграцію себе в діяльність, що автоматично вмикає механізм конструктивної ініціації, який здійснює генерування імпульсів двох основних видів: пізнавальної і креативної активності. У контексті функціональних реалій ці два імпульси в більшості операційних епізодів опиняються в тісних асоціативних зв'язках. Це створює можливості їх взаємодоповнення, коли імпульси пізнавальної активності генерують передумови креативної активності, а імпульси креативної активності посилюють імпульси та продуктивність пізнавальної діяльності. На основі таких асоціативних зв'язків і актів взаємодоповнення побудована технологія так званого творчого підходу чи творчих завдань, що застосовується в освітніх закладах для підвищення ефективності пізнавальної діяльності учнів і студентів у процесі засвоєння ними навчальної інформації. Імпульси пізнавальної і креативної активності присутні у будь-якому виді діяльності на всіх її стадіях за схемою їх гнучкої циклічної зміни в аверсивному і реверсивному напрямках.

Протилежною є ситуація, коли індивід або спільнота застосовує зовнішню орієнтацію відношення відповідності, гіфтологічний екстернальний локус контролю і домінуючу зорієнтованість на інших. Це виявляється в тому, що у випадках необхідності розв'язання в рамках процесу адаптації конструктивних завдань вони не ініціюють використання для цього власних ресурсів, здібностей і властивостей, а віддають перевагу використанню чужих ресурсів – здібностей і властивостей інших індивідів або спільнот у вигляді створених ними готових продуктів. Відмова від своїх ресурсів у такій ситуації, що виявляється як своєрідна форма деперсоналізації, породжує гіфтологічну залежність, відсутність імпульсів і динаміки розвитку здібностей і здійснення внесків у суспільний потенціал культурного простору. Індивіди і спільноти з такими характеристиками поділяються на дві групи: тих, хто використовує чужі артефакти і наративи, визнаючи свою непричетність до їх створення і тих, хто претендує у тій чи іншій формі на їх авторство (приписування собі авторства, викрадення винаходів, плагіат, промисловий шпіонаж, списування виконання завдань учнями в школі, купівля навчальних наукових робіт і оцінок студентами закладів вищої освіти тощо). Подібні вчинки і дії є надійним показником неавтентичності та вибором на користь алгоритмів бездарності в ситуаціях, що вимагають самодостатньої автентичної гіфтологічної поведінки.

Автентичність має також вимір двостороннього зв'язку з системою асоціації здібностей, що виявляється у двох стратегіях, які індивіди з різними типами таких систем застосовують в організації своєї гіфтологічної поведінки. Для людей із системою асоціації здібностей, що відповідає критеріям обдарованості, бути автентичним означає розвивати і втілювати свою обдарованість.

Для людей, система асоціації здібностей яких за їхніми діями самовизначення та/або оцінкою їхніх здібностей оточуючими, що базуються на рефлексії досвіду і результатів вияву їхніх здібностей, не відповідає критеріям обдарованості, бути автентичними означає поводити себе відповідно до такої консолідованої оцінки рівня розвитку і продуктивності їхніх здібностей. Бути автентичним у такому випадку означає поводити себе, як себе поведуть люди, які на даний час не знайшли тієї форми активності, яка б спровокувала до виявлення і втілення їхні здібності з потенціалом найвищого ступеня продуктивності, як люди, які ще не знайшли себе, які перебувають ще в процесі пошуку себе, або як люди, які такий пошук припинили, – як люди, які не довели, що вони не є необдарованими. Опис і кваліфікація такого типу поведінки не виглядає актом знецінення, стигматизації чи дискримінації з огляду на ступінь її поширеності та соціальної прийнятності. Її реалістичність і відносну адекватність відтіняють такі девіації гіфтологічної поведінки, як графоманія, необґрунтовані претензії індивіда на визнання себе обдарованим, снобізм, вияви маячних переконань у своїй винятковій обдарованості – аж до ступеня геніальності тощо.

Отже, існує автентичність обдарованості як асоціації здібностей високого ступеня продуктивної вираженості і автентичність асоціації здібностей низьких ступенів продуктивної вираженості.

Стійка чи ситуативна асоціація здібностей високого ступеня продуктивної вираженості з'являється і зберігається в умовах виникнення відповідності креативної поведінки індивіда сутнісним характеристикам феномена, на який вона спрямована. Стрижнем вияву такої відповідності є резонанс між такими характеристиками і їх відображенням індивідом у вимірі його власної неповторної рефлексивної оптики, крізь призму його індивідуальної світоглядності та дійсності неповторного актуального бачення і самовідчуття. Таке відображення є виявом ширості, чесності та справжності рефлексії і креативної поведінки. Це автентична рефлексія і креативність. Резонанс у рефлексії і діях, що виникає між сутнісними характеристиками об'єкта і ідентичністю суб'єкта – ядро автентичності, яка як механізм породжує ефекти вираженої та втіленої обдарованості.

Лише в такому випадку обдарованість генерує цінні й оригінальні артефакти і наративи. Оцінка наявності чи відсутності такого асоціативного

резонансу складає ключовий акт гіфтологічної діагностики, що орієнтується на виявлення ролі автентичності як чинника розвитку продуктивності обдарованості. Ідеологія такої діагностики базується на ідеї про те, що лише за умови автентичності обдарованість досягає такого ступеня продуктивного вираження, коли генеровані нею феномени мають цінність і для самого обдарованого індивіда і для суспільства.

Одним із вимірів автентичності обдарованого індивіда є розвиток ним неповторної рефлексивної активності, оригінальності свого загального і спеціального (що пов'язане з профільною діяльністю) мислення, а також здібностей генерування власних оригінальних думок та ідей. Це важливий інформативний індикатор автентичності в актах експресії обдарованості. Ступінь автентичності-в-обдарованості є значущим маркером міри обдарованості, рівня її розвитку і продуктивності, а отже, і важливим показником у процесі її ідентифікації та діагностичної оцінки. Автентичність-в-обдарованості знаходить закономірний відбиток у феномені автентичного гіфтологічного стилю, що виявляється у сферах когнітивного (мислення, думки, ідеї, оцінки, судження, образні асоціації), особистісного, художнього, академічного, дослідницького, комунікативного, екзистенційного тощо функціонування. Існування закономірного асоціативного зв'язку автентичності і обдарованості доводить практика ідентифікації авторства продуктів творчості як результатів прикладного використання і втілення феномена автентичності-в-обдарованості.

Елементи обдарованості і обдарованість як цілісний конструкт перебувають в асоціативних зв'язках з елементами автентичності і з нею як цілісним конструктом. Існує низка параметрів автентичності, які є індикаторами обдарованості. Серед них:

- присутність у поведінці реакцій, дій і вчинків, зумовлених обдарованістю;
- вияв інтересу до діяльності, яка відповідає профілю обдарованості;
- спроби здійснювати поведінкові акти, які є елементами релевантної обдарованості діяльності;
- вияв чутливості до імпульсів, які породжує обдарованість, виокремлення цих імпульсів з контексту інших імпульсів, прийняття виокремлених імпульсів як своїх;
- надання пріоритету імпульсам обдарованості перед імпульсами адаптації;
- відповідальне ставлення до своєї обдарованості, що базується на усвідомленні її цінності, а також реальні дії, що спрямовані на її впровадження;
- самоусвідомлення і прийняття себе як обдарованої людини;
- відсутність страху того, що обдарованість може зашкодити, скласти небезпеку чи загрозу для забезпечення, статусу, комфорту і життя;

- відсутність гіфтофобії;
- потреба усамітнення як вияв прагнення бути собою;
- потреба в уникненні повторів, нетолерантність до стереотипності, зокрема інформаційної;
- загальна інноваційна налаштованість, зокрема налаштованість на інновації в профільній щодо обдарованості діяльності;
- потреба в інтерпретації об'єктів і подій за алгоритмами відображення їх справжньої, істинної природи на противагу суб'єктивній інтерпретації явищ, що базується на використанні механізмів сублімації їх відображення, дія яких зумовлена потужним тиском потреби пристосувати світ до себе, зробити його такою мірою комфортним і привабливим для себе, щоб це відповідало найсміливішим бажанням попри їх очевидний утопічний характер і невідповідність об'єктивним законам світоустрою;
- потреба в уникненні безглуздості діяльності, яка породжує ефект її самоцільності, здійснення її заради здійснення;
- щирість, позиція неприйнятності фальші, неприродності, форм імітації обдарованості.

Зокрема Е. Шредінгер робить виразний наголос на ідеї про еволюційне значення поведінки, маючи на увазі вплив поведінки людини на виникнення корисних мутацій генетичних форм психічних функцій і таких їхніх стійких характеристик, як здібності та процеси їх еволюційного відбору і вдосконалення [7]. На процеси еволюційного відбору та вдосконалення здібностей особливий вплив справляє поведінка обдарованих людей – гіфтологічна поведінка. Еволюційне значення гіфтологічної поведінки зумовлюється комплексом змін, які вона викликає і у внутрішньому, і у зовнішньому функціонуванні в ситуаціях необхідності розв'язання проблем адаптації та розвитку. До комплексу функціональних змін, що утворюють зміст динаміки гіфтологічної поведінки в єдності її внутрішнього і зовнішнього вимірів, належать: стимуляція протоформ здібностей, що містяться у сфері пасивних ресурсів їх потенціалу; імплементація протоформ здібностей до структури функціональних інструментів, формування асоціації якої започатковується ситуацією необхідності розв'язання проблеми і розв'язання відповідних завдань; апробація протоформ здібностей як елементів утвореної асоціації в процесі розв'язання проблеми і завдань; відбір протоформ здібностей, що виявилися ефективними, для їх трансформації у функціонально повноцінні здібності; виникнення налаштованості повторного їх використання як ефективних інструментів; персоніфікація новоутворених здібностей і практичне використання спонукань їх розвитку і вдосконалення; імплементація персоніфікованих здібностей до структури ідентичності індивіда; систематичне використання індивідом ідентифікованих здібностей

як автентичних собі ресурсів високого ступеня ефективності і продуктивності в особистісно значущій практичній діяльності; накопичення досвіду вдосконалення практичної діяльності на основі прагнення до досягнення максимального рівня розвитку своїх здібностей; трансляція в простір культури досягнутого максимального рівня розвитку своїх здібностей у формах еталонів креативної діяльності, навчальної передачі досвіду та здійснення внеску елементів прогресивних поведінкових змін у тенденції генетичних мутацій та епігенетичних новоутворень.

Окреслена феноменологія гіфтологічної поведінки – простір, у якому проживають обдаровані люди. Обдаровані люди, які народилися і проживають на території простору гіфтологічної поведінки, – автохтони, або ж за означенням об'єднаної семантики нового словотвору, що більш точно віддзеркалює специфіку феномена, – гіфтоавтохтони.

Гіфтоавтохтони – індивіди, що «проживають» на території індивідуально-диференційованих форм креативної поведінки, своєї індивідуальності і обдарованості, зберігають, розвивають і зміцнюють єдність асоціативних зв'язків між ними. Вони – індивіди, які відзначаються чутливістю до коренів своєї індивідуальності, у лоні якої зародилася та асоціація здібностей і властивостей, що утворюють їхню обдарованість. Про збереження такого зв'язку свідчать ефекти оригінальності та новизни генерованих індивідом продуктів. Аналіз закономірностей і особливостей процесу продукування оригінальних артефактів засвідчує, що: оригінальні артефакти здатний продукувати оригінальний, автентичний собі людський індивід, справжній у своїй відповідності собі, у своїй здатності бути собою як у контексті культурного середовища, що чинить на людину закономірний постійний культурно-аксіологічний тиск, так і у контексті своєї конструктивно-креативної активності генерування культурних цінностей. Автентичні індивіди, тобто індивіди, які зберігають зв'язок зі своєю самобутністю, гіфтологічним внутрішнім функціонуванням і поведінкою як її частиною, а також ідентифікують себе з нею є гіфтоавтохтонами. Це закономірно, бо вони залишаються на території тієї локації природи своїх здібностей, де вони психологічно народилися, де виникла неповторна асоціація їхніх особливостей і властивостей і де вони сформувалися як обдаровані індивіди.

Гіфтоавтохтонам властива глибинна налаштованість на створення в усіх видах активності нових форм шляхом рекомбінації і асоціативного з'єднання елементів форм, що містяться в запасниках їх ресурсів. Гіфтоавтохтони – автентичні, динамічні, гнучкі, креативні та інноваційні. Вони не лінуються кожного разу синтезувати нову відповідь, що відображає сутність ситуації

в новосинтезованому його здібностями рефлексивному чи поведінковому образі. Їх стратегічна принципова позиція – це позиція, коли вони вічна-віч взаємодіють із проблемою чи завданням і застосовують для їх розв'язання власні ресурси, насамперед ресурси своїх здібностей. При цьому вони щиро і чесно віддані процесу розв'язання проблеми чи завдання, не імітують цей процес і не застосовують запозичені, вкрадені, плагіатовані інструменти (чужі орієнтації, способи життя, реагування, думки, оцінки тощо). У цьому аспекті поведінки – вони не імітатори і не крадії. Така поведінкова позиція гіфтоавтохтонів зумовлена ще однією з їх базових диспозицій стратегією. Її зміст асоціативно пов'язаний із щедрістю щодо витрати своїх енергетичних ресурсів і ресурсів своїх здібностей (наприклад, креативних). Це зумовлює розвиток у них гіфтологічної сміливості, що виявляється в тому, що вони не бояться напруження, яке неминуче закономірно супроводжує процес розв'язання проблем і розв'язання завдань, що виходять за рамки проблематики забезпечення життя на базовому рівні. Висловлюючись сленгом буденного мовлення, гіфтоавтохтони не бояться зайвої мороки: функціонування на рівні еталонів найсучасніших цивілізаційних досягнень, пізнання того, що ще не пізнано, навантаження себе проблемами того, що не винайдено, не відкрито, не вдосконалено, того, що і як потрібно робити, щоб зроблене відповідало вираженим чи прихованим стандартам довершеності. Вони: виявляють схильність до того, щоб завантажувати себе завданнями безвідносно до того, чи отримають вони за це винагороду, чи ні; заморочуються, бо їм цікаво; відзначаються тим, що самі собі ставлять завдання, беруть на себе ініціативу і всі витрати, які потрібні для її втілення; формують високий статус істини як відповідності генерованої ними рефлексії феномена його дійсним характеристикам; розвивають високу чутливість до когнітивної релевантності, критичності та об'єктивності; надають високого статусу в ієрархії особистих цінностей цінності гіфтологічної свободи і перевагу цій цінності в ситуації вибору між можливостями гіфтологічного функціонування та матеріального забезпечення; виявляють відданість і вірність своїй обдарованості. До основних, нерідко провідних, тенденцій їх креативної поведінки належить тенденція перфектотонії – прагнення довершеності в процесі креативної активності. Гіфтоавтохтони – перфектотоніки.

Одним із базових вимірів автентичності у функціонування гіфтоавтохтонів є гіфтологічна щирість. Це стан піднесення, конструктивної мобілізації, занурення і заглиблення у його когнітивно-афективно-особистісну змістову динаміку, його переживання, розчинення у ньому. Щирість є умовою здатності «злиття» з цим станом, повної

єдності з ним. Вона виявляється в тому, що гіфтоавтохтони повністю та беззастережно віддаються тому психологічному стану, який виникає тоді, коли відбувається процес використання ресурсів обдарованості в рамках задіявання тієї архітектоніки її компонентів, яка є релевантною структурі, особливостям і змісту розв'язуваних проблеми і завдань. У контексті такої релевантності виникає ефект креативного резонансу, що відіграє роль визначального чинника ефективності продуктивної поведінки індивіда та/або спільноти.

Невіддільним чинником акту досягнення такого резонансу є налаштованість гіфтоавтохтонів на застосування моделі когнітивної складності в процесах рефлексії та креативної активності.

Бути особистісно залученим у те, що ти робиш, виконуючи завдання, – визначальна умова успішного його вирішення на високому рівні за критеріями новизни і досконалості (двоєдиний критерій). Генетично це пов'язано зі сферою креативних пропорцій внутрішньо-функціональної геометрії поведінки людини (новизна помножена на досконалість дорівнює обдарованість). Проте це перемноження (перемноження – одна із форм асоціації) можливе за умови залучення ресурсів здібностей і властивостей, яке може здійснити лише особистісно занурений у ситуацію виконання завдання індивід, щиро, серйозно і по-справжньому зацікавлений цим індивід, який щиро взяв на себе завдання, «заморочився» ним, зі щирою беззастережністю і самовідданістю занурився в ситуацію виконання завдання, бо «самому цікаво» (формула «Мені подобається це робити, бо мені це цікаво»). Це стан внутрішнього (психологічного) і зовнішнього (поведінкового) піднесення, підвищення тону активності, ентузіазму, що виникає внаслідок використання індивідом своїх здібностей, їх залучення в процес розв'язання проблеми чи завдання і потрапляння в цей «вогонь» непомітно для нього самого, оскільки чи в результаті того, що його здібність затягнула його у цей вогонь («він горить на роботі»). Цей стан «горіння» потребує певного відсторонення від базових життєвих потреб та альтруїзму, що сприяє перерозподілу ресурсів і переміщенню особистих інтересів із базового рівня у сферу пізнавально-креативної діяльності. Усі ці прояви утворюють процес вияву глибинної автентичності, яка властива гіфтоавтохтонам. Гіфтоавтохтони – це обдаровані індивіди, які зберігають відданість вдосконаленню як фундаментальній тенденції індивідуальної поведінки, розвитку та еволюції виду.

За критерієм і показниками ставлення до тенденції вдосконалення і особливостями гіфтологічного функціонування загалом феноменологічно і термінологічно вирізняється категорія гіфтоалохтонів. Гіфтоалохтони – люди, які прийшли на «територію» індивідуально-диференційованих

форм креативної поведінки з «території» синкретичних форм адаптивної поведінки, на якій провідними є механізми інстинктів соціальної поведінки (Вільям Мак-Дугалл). Це простір, існування в якому передбачає використання ресурсів загальнобіологічних інстинктів адаптивної поведінки. Унаслідок цього серед регуляторів вітальної взаємодії в цьому просторі відсутня тенденція екзоадаптивної креативної перфектонії, оскільки вона є прерогативою не архаїчної, а більш пізньої форми індивідуальної поведінки, яка з'явилася як результат еволюційного розширення і поглиблення впливу закону різноманітності. Гіфтоалохтони ідентифікують себе з біологічними формами і способами адаптивної поведінки, метою і критеріями успішності якої є адаптивний комфорт забезпеченості. Такі способи та форми поведінки вони оцінюють як найбільш надійні і безпрограшні. У їх сприйнятті – це їхня автохтонна територія і простір. У часових вимірах еволюції – це простір, який охоплює її більшу частину, що знайшло відповідний відбиток в еволюційній структурі психології людини. Її досвід життя в цьому старому і перевіреному багатьма століттями просторі – чинник утворення архаїчних шарів генерування, розвитку і використання здібностей, які обслуговували потреби виживання людини. Ці здібності – інструменти комфортного існування в просторі, у якому вони виникли і розвинулися. Індивіди, які ідентифікують себе з цим простором і здібностями, що забезпечують комфорт існування в ньому, є його гіфтоавтохтонами.

У результаті низки тектонічних зрушень у розвитку людини і суспільства, що зокрема сталися під впливом когнітивної революції, відбулося утворення нового – культурного простору, простору генерування і розвитку сфери культурних цінностей. У процесі історичного розвитку суспільства масштаби простору архаїчного існування поступово зменшувалися і з устрою більшості сучасних суспільств він виявився витісненим. Унаслідок того, що він був втрачений, члени суспільства опинилися перед фактом необхідності проживати в умовах простору культури. Однією з ключових особливостей сучасних людей, розвиток якої був зумовлений втратою архаїчного простору, є те, що внаслідок еволюційної інерції вони продовжують ідентифікувати себе у вимірі внутрішньо-психологічного і поведінкового функціонування з моделями і архаїчного та модерного існування.

Нова реальність поставила людського індивіда перед вибором ідентичності щодо цих моделей. У результаті здійснення вибору одні індивіди ідентифікують себе зі способами архаїчного існування і використовують переважно відповідні йому адаптивні здібності, а інші – зі способами модерного існування і застосовують переважно релевантні

йому екзоадаптивні здібності, що виникли і зазнали розвитку у сфері продукування культурних цінностей. Перша група індивідів, проживаючи в зовнішньому вимірі простору культурних цінностей, перетворилися на гіфтоалохтонів, а друга – гіфтоавтохтонів. Наступна трансформація полягала в тому, що гіфтоалохтони стали переважно реципієнтами культурних цінностей, а гіфтоавтохтони – їх творцями. У контексті цієї ознаки першим властива культуральна поведінка споживацької спрямованості, а другим – культуральна поведінка креативного конструктивного напрямку.

Через вплив певних функціональних чинників гіфтоалохтони набули шаблонного стилю функціонування. Вони – ті, хто покинув функціональний простір власних ресурсів креативних здібностей і властивостей та перемістився у функціональний ареал чужих ресурсів здібностей і властивостей і створеного ними простору культурних артефактів і наративів. У всіх формах і видах активності (реактивних і проактивних) вони використовують шаблони – генеровані іншими способи існування та поведінки. Індивіди шаблонного типу не синтезують, а дістають із запасників того, що сприйняли і освоїли, вже готову коліс і кимось синтезовану відповідь або спосіб і застосовують її до кожної ситуації, що у багатьох випадках призводить до невідповідності їх поведінкових реакцій та ініціатив сутності ситуацій і генерує ефекти дисонансу та дисоціації функціонування. Вони: ригідні; схильні до того, щоб отримувати завдання від інших, у багатьох ситуаціях прямо чи опосередковано від гіфтоавтохтонів; нерідко частіше за фактом результатів активності, ніж за масштабами і особливостями ресурсів потенціалу своїх здібностей, виявляють ознаки неефективності та недосконалості; нерозбірливі в ситуації вибору між цінностями гіфтоавтохтонії і гіфтоалохтонії;

В ієрархії їхніх цінностей цінність гіфтологічної свободи – свободи вияву і втілення своєї обдарованості – не належить до пріоритетних. У ситуації вибору між можливостями гіфтологічного і адаптивного функціонування, зокрема забезпечення матеріального, безпекового і статусного комфорту, вони віддають перевагу останнім. Унаслідок такого вибору відбувається зміщення акцентів, нерідко неусвідомлюване і малопомітне для них самих, у структурі їхніх здібностей. Функціонально пріоритетними стають адаптивні здібності, а здібності самовираження індивідуальності зміщуються на периферію креативного функціонування та поведінки. Відповідні зміни відбуваються і у роботі механізму перфектотонії: активізується і починає застосовуватися її адаптивна форма, у результаті чого індивід може використовувати досконалі за параметром ефективності форми адаптивної поведінки та досягати високих рівнів її вияву і

результативності. Систематичне застосування стратегії адаптації як пріоритетної послаблює мотивацію пошуку і самовираження себе та зменшує або ж повністю нейтралізує можливість самоактуалізації (А. Маслоу), тобто втілення потенціалу обдарованості.

Виразною у функціонуванні гіфтоалохтонів є тенденція застосування моделі когнітивної простоти, що виступає визначальним чинником як внутрішньо-психічного функціонування, так і поведінки, конструювання і реалізація якої здійснюється за алгоритмами стратегії спрощення. Чинником розвитку такої моделі і її застосування є принцип споживання, відповідно до якого споживання має бути якомога більш простим і доступним. Однією з визначальних тенденцій у функціонуванні сучасного суспільства є створення, розвиток і розширення індустрії доступного та простого споживання. Прикладом цього може бути не лише індустрія фаст-фуду, а й багато інших сфер суспільного життя, функціонування яких організовано за алгоритмами моделі «Фаст», яка передбачає розроблення і використання способу максимальної доступності: сфери діяльності засобів масової інформації, поп-культури (поп-арт, поп-музика), поп-політики тощо.

Одним із наслідків такої тенденції є генерування культурної продукції, що не відповідає критеріям досконалості. Продукування продукції із закладеними в неї недоліками – одна з поширених маркетингових технологій. Феномен винайдення способу свідомого виробництва недосконалих культурних артефактів і наративів – ознака відходу від фундаментальної тенденції розвитку людської цивілізації – тенденції вдосконалення (про небезпеку чого застерігав Е. Шредінгер). Ця ознака – символічна. Вона віддзеркалює реальність існування спільноти гіфтоалохтонів, принципів і стратегій, яких вона дотримується у своїй поведінці, а також тієї боротьби, яка відбувається між «спільнотами» гіфтоалохтонів і гіфтоавтохтонів.

Однією з поведінкових стратегій, яких дотримуються представники «спільноти» гіфтоалохтонів, є стратегія уникнення культурального напруження. Її основу складає налаштування та/або свідомо самота на «не напружуватися стосовно проблем, що перебувають за межами проблем особистого життя, головним завданням якого є досягнення комфорту як показника успішного задоволення потреб, а отже, успішного життя». Буденними аналогами означення цієї стратегії є формули «Не заморочуйся», «Без зайвого фанатизму», «Краще – ворог доброго», «З нього – не стріляти» (стосовно точності та досконалості виконуваної роботи) тощо. Причиною розвитку у гіфтоалохтонів цієї стратегії є те, що чинник досконалості для них – у їхній стратегії самоствердження і креативній поведін-

ці – не відіграє ролі життєво значущого. Чинник досконалості як безкорисливий, не пов'язаний з потребами виживання і пристосування імпульс і поведінковий прояв, має у їхньому сприйнятті і оцінці скептичну конотацію.

Принципи і стратегії, згідно з якими гіфтоалохтони вибудовують свою поведінку породжують низку суперечностей, до головних із яких належать:

– випадання з системи спонукань і поведінки тенденції вдосконалення;

– вивільнені ресурси енергії, часу і здібностей не використовуються для збагачення ресурсів креативної конструктивної активності, а замикаються на сферу споживання, внаслідок чого утворюється замкнене коло споживання, яке не є чинником розвитку і поведінкового втілення креативних конструктивних здібностей індивіда, а відтак – і їх еволюційного відбору (еволюції). Зрештою це не формує запиту на обдарованість. Суспільство споживання глухе до цінності обдарованості, що цілком логічно, бо його інтереси зосереджені на споживанні. У цьому сенсі воно гіфтоалохтонічне. Суспільство споживання – це суспільство гіфтоалохтонів. Така асоціація векторів динаміки суспільного розвитку закономірна, позаяк феномен споживання – органічна і невіддільна складова частина сфери адаптації та простору ресурсів адаптивних здібностей. Гіфтоалохтони подвійно неавтентичні: по-перше, щодо середовища, у якому вони існують, – суспільства культури, тобто суспільства, фундаментальною характеристикою якого є продукування культурних засобів забезпечення життя; по-друге, щодо своєї індивідуальності, зокрема такої її частини, як потенціал здібностей і властивостей, вивільнення і розвиток значної частини яких репрезентується внаслідок того, що особистісно санкціонованим залишається вивільнення, розвиток і задіявання в поведінці кластера адаптивних здібностей.

До визначальних параметрів реальності належить життя людини в суспільстві культурного виробництва та поведінки. Гіфтоалохтони – «жертви» і пасивні споживачі цієї реальності. Вони змушені виявляти толерантність до її умов і вимог через загрозу санкцій у випадку їх ігнорування, що як наслідок продукує дві основні форми поведінки: пристосування до імперативу ідентифікації з реальністю культуральних форм існування та імітацію своєї ідентичності з нею.

Гіфтоавтохтони перебувають у контексті цієї реальності, ідентифікують себе з нею, роблять внески у підтримання її існування і розвитку. Вони – ті, хто сповідує принцип креативних конструктивних внесків у культуру як системотвірний простір суспільного устрою і буття, ті, чий життя за своїм змістовим наповненням являє собою перманентне продукування реальних внесків

у культуру, хто збагачує її справжніми цінностями, а не підробками під такі цінності, ті, хто не міняє цінностей місії створення культурних цінностей на цінності комфорту адаптації, хто віддає перевагу цінності напруження конструктивної креативної поведінки перед цінністю гіфтологічного спокою. Гіфтоавтохтони – еліта розвитку і розбудови світової культури, людського суспільства і цивілізації.

Використані літературні джерела

1. Кусумано Майкл А. Стратегії геніїв. П'ять найважливіших уроків від Білла Гейтса, Енді Гроува та Стіва Джобса / Майкл А. Кусумано, Девід Б. Йоффі. – 325 с.
2. Міллер А. Драма обдарованої дитини та пошук справжнього Я / А. Міллер. – Київ : Видавництво Ростислава Бурлаки, 2021. – 150 с.
3. Фрідман Р. Розгадка геніальності. Як працює інженерія ідей / Р. Фрідман. – 2-ге вид. – Київ : Лабораторія, 2022. – 256 с.
4. Bohm D. A new theory of the relationship of mind and matter / D. Bohm // *Philosophical Psychology*. – 1990. – Vol. 3. – No. 2.
5. Nagel T. Mind & Cosmos – Why the materialist neoDarwinian conception of nature is almost certainly untrue / T. Nagel. – Oxford University Press, 2012.
6. Schrodinger E. What is life / E. Schrodinger. – Cambridge University Press, 1967.
7. Schrodinger E. Mind and matter / E. Schrodinger. – Loughborough University; Leicestershire, UK, 2013.

References

1. Kusumano Maikl, A., Yoffi Devid, B. Stratehii heniiv. Piat naivazhlyvishykh urokiv vid Billa Heitsa, Endi Hrouva ta Stiva Dzhobsa [Strategies of Geniuses. Five Most Important Lessons from Bill Gates, Andy Grove, and Steve Jobs]. 325 p. [in Ukrainian].
2. Miller, A. (2021). Drama obdarovanoi dytyni ta poshuk spravzhnoho Ya [The Drama of the Gifted Child and the Search for the True Self]. Kyiv. 150 p. [in Ukrainian].
3. Fridman, R. (2022). Rozghadka henialnosti. Yak pratsiuie inzheneriia idei [The Secret of Genius. How Idea Engineering Works]. 2nd ed. Kyiv, 256 p. [in Ukrainian].
4. Bohm D. (1990). A new theory of the relationship of mind and matter. *Philosophical Psychology*. Vol. 3, No. 2.
5. Nagel, T. (2012). Mind & Cosmos – Why the materialist neoDarwinian conception of nature is almost certainly untrue. Oxford University Press.
6. Schrodinger, E. (1967). What is life. Cambridge University Press.
7. Schrodinger, E. (2013). Mind and matter. Loughborough University; Leicestershire, UK.

Kovalchuk Yurii, Candidate of Psychological Sciences, Leading Researcher of Giftedness Diagnostics Department of Institute of Gifted Children of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

GIFTOAUTOCHTHONS: THE MISSION OF THE WAY OF IMPROVEMENT AND CIVILIZATION PROGRESS

Summary.

The article presents an attempt at a conceptual analysis of the origin, formation and productive role of the phenomenon of giftedness as a factor in the development of human society. Its purpose is to create such versions of their association based on the use of signs of common species abilities and properties and unique, individual signs of abilities and properties that become tools for producing new original means of subsistence, which open up the possibility of improving not only the ways of adaptation, but also the ways and forms of development of an alternative to natural cultural environment and innovative forms of human behavior in such an environment – creative constructive behavior. Perfectotonia and innovativeness are the defining criteria for identifying the levels of possibilities for the effectiveness of creative constructive human behavior and, at the same time, components of the giftedness structure, the functional purpose of which is to ensure that a person uses and adheres to the strategy of “Following the path of improvement”. One of the conditions for adherence to this strategy in the process of evolution and development is the condition of gifted individuals’ compliance with themselves, their authenticity. A significant characteristic of giftologically authentic individuals who are organically inherent in the internal orientation of the orientation of conformity is that they identify the conformity of the activity to themselves, their giftedness, and not to themselves and their giftedness to the activity, its requirements and conditions of implementation. In this case, the factors of self-determination are the criteria and indicators of the internal state of the resources of one’s identity and giftedness and their experience. Giftological authenticity as an expression of the internal

orientation of conformity determines the emergence and development of the tendency of subjective (personality - cognitive – emotional) assessment of existing standards of organization, activity and behavior from the standpoint of one’s own internal criteria of their expediency, perfection and value. The complex of functional changes that form the content of the dynamics of giftological behavior in the unity of its internal and external dimensions include: stimulation of ability protoforms contained in the sphere of passive resources of their potential; implementation of ability protoforms into the structure of functional tools, the formation of an association of which is initiated by the situation of the need to solve a problem and solve the corresponding tasks; testing of ability protoforms as elements of the formed association in the process of solving a problem and solving tasks; in into functionally full-fledged abilities; emergence of a disposition to reuse them as effective tools; personalization of newly formed abilities and practical use of the motives for their development and improvement; implementation of personalized abilities in the structure of an individual’s identity; systematic use by an individual of identified abilities as authentic resources of a high degree of efficiency and productivity in personally significant practical activities; accumulation of experience in improving practical activities; translation into the cultural space of the maximum level of development of one’s abilities in the form of standards of creative activity, educational transfer of experience and contribution of elements of progressive behavioral changes to the trends of genetic mutations and epigenetic neoplasms. The phenomenology of giftological behavior is outlined – the space of the place in which gifted people – giftautochthons – “live”.

Keywords: giftedness; giftautochthons; giftalochthons; authenticity; identity, individuality; genophenome of authenticity; perfectotonia; innovative activity; creative behavior.

Стаття надійшла до редколегії 11 листопада 2024 року